

Vetgraadbepalingen volgens Busse; een reactie

In 'Op het Vinketouw' nr. 60 meldt Jan Doevendans dat hij afgelopen zomer tijdens vetgraadbepaling volgens Busse bij sommige Kleine Karekieten wel degelijk vet op de buik zag (vetgraad 2 of hoger), terwijl in de luchtzak toch het vorkbeen zichtbaar was (vetgraad 0 of 1). De vraag is dan welke vetgraad men noteert.

Het is jammer dat Doevendans geen melding maakt van de kleur van het vet op de buik bij de probleemgevallen. Bij de duizenden Kleine Karekieten die ik op een vaste vangplaats in Flevoland ving, kwam dit 'probleem' ook voor. In veel van deze gevallen ging het echter bij het vet op de buik niet om 'trekvet', maar om vet 'van andere herkomst', zoals al door Doevendans werd aangegeven. Dit laatste vet is van 'trekvet' te onderscheiden aan kleur en soms ook vorm. Trekvet is altijd duidelijk geel van kleur en ligt 'bovenop' de buik in diagonale banen parallel aan de darmen, bedekt de buik met uitzondering van de lever, of bedekt de gehele buik. Vet 'van andere herkomst' is meestal roze-achtig van kleur, ligt 'minder dik' en vaak 'bobbeliger' op de buik en kan op allerlei wijzen zichtbaar zijn. Bij de in Flevoland gevangen Karekieten ging het bij de probleemgevallen dan ook meestal om rozeachtig vet, dat dan niet als 'trekvet' werd beschouwd. De hoeveelheid vet in het furculum gaf dan de doorslag bij de vetgraadbepaling. Was het vet echter duidelijk geel dan werd de tabel van Busse gevolgd en had het vetgehalte in het furculum verder geen functie bij de vetgraadbepaling. Uit de analyse van vetgraden en gewichten bleek later dat dit een juiste keuze was. Vogels met rozeachtig vet op de buik vielen vrijwel altijd in de bij vetgraad 0 en 1 behorende gewichtklassen. Vogels met geel vet op de buik (ook al was het furculum niet gevuld) kwamen hoger uit. Ook navraag in de jaren zeventig bij Busse leerde dat (1) vetgraad 2 niet altijd met een met vet gevuld furculum hoeft samen te gaan, en (2) bij sommige soorten (het ging toen om vetgraadbepaling bij Heggemussen) de kleur van het vet bepalend kan zijn voor de verdere keuze binnen de tabel.

Bovengeschetst probleem kwam in het onderzoek in Flevoland overigens relatief vaak bij de Kleine Karekiet in de zomermaanden voor. Uit

hervangsten bleek dat het roze buikvet meestal pas later in het seizoen plaatsmaakte voor geel buikvet en dat juist deze laatste vetopslag gepaard ging met duidelijke gewichtstoename. In Flevoland hadden wij hoofdzakelijk te maken met broedvogels en hun jongen uit het gebied zelf. Het feit dat het gele vet pas verscheen in de loop van het seizoen en vlak voor vertrek uit het gebied (daarna werden de vogels nauwelijks of niet meer teruggevangen), geeft aan dat dit gele vet 'trekvet' zal zijn geweest, terwijl het rozeachtige vet met opbouw van een goede trekconditie niet veel te maken had. Iets dergelijks werd ook geconstateerd in het zangvogelonderzoek van de VU op Schiermonnikoog, waar bijvoorbeeld de Fitissen, die op en rond het vangterrein broedden of daar die zomer waren geboren, pas in augustus, enkele dagen voor vertrek, plotseling vet begonnen op te slaan en sterk in gewicht toenamen. Snel daarna verdwenen deze vogels uit het vangterrein. Hierbij moet worden bedacht dat de vetgradenschaal van Busse is bedoeld om de hoeveelheid onderhuids opgeslagen vet *in de trektijd* en dus de *conditie van trekkende vogels* te bepalen. In de zomer, toen ook het probleem van Doevendans zich voordeed, zal een (groot) deel van de door hem gevangen vogels nog niet in trekconditie zijn geweest. Het is dan ook geen wonder dat Doevendans de afgelopen zomer veel vogels met vetgraad 0 ving. Vetgraad 0 volgens Busse wil immers niet zeggen dat de vogel 'op het randje van sterven' leeft, maar dat de vogel nog niet in trekconditie verkeerde. Voorts moet bij de interpretatie van de vetgraden worden bedacht dat vetgraad 0 geen duidelijke ondergrens en vetgraad 5 geen duidelijke bovengrens heeft. Alleen het gewicht (in combinatie met de grootte van de vogel) kan dan inderdaad nog een verdere detaillering van de conditie geven. Uit de spreiding van de gewichten van de karekieten uit Flevoland blijkt overigens ook dat juist vetgraden 0 en 5 rekbare begrippen zijn.

In de 'echte' trektijd (herfst) ken ik bovenstaand probleem van bijvoorbeeld Heggemus, Sijs, Zwartkop, Tuinfluiter, Vink, Rietgors en Lijster. Bij karekieten (en andere lange afstandtrekkers) kwam het probleem dan niet meer voor. Een bijkomend probleem bij Zwartkop en Tuinfluiter is dat bij deze soorten ook in de herfst delen van de buik of de gehele buik soms dik belegd kunnen zijn met roze tot rozegeel vet. Dit zijn dan ook

vrijwel altijd vogels met een relatief hoog gewicht. Bij beide soorten heb ik dit roze-achtige vet in de herfst wel altijd als 'trekvet' beschouwd. Vet rondom de anus, ook al is dit geel van kleur, moet overigens nooit worden beschouwd als 'trekvet', ook niet in de herfst.

Joke E. Winkelman

